

ABD MEDYASINDA ERDOĞAN'A DAİR BAŞYAZILARDA ÇERÇEVE KAYMASI: THE NEW YORK TIMES VE THE WASHINGTON POST ÖRNEĞİ

Can SEMERCİOĞLU

Özet: Önceden bir politikacı ve başbakan olan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, yaklaşık yirmi yıldır Türkiye'de önemli bir siyasi figür olmuştur. Adını sadece Türk medyasında değil, yabancı basında da özellikle ABD medyasında görmek mümkündür. Erdoğan, ABD medyasında birçok biçimde temsil edilmektedir. Bu makale, Erdoğan'ın 2007-2014 yılları arasında The New York Times ve The Washington Post'un başyazılarında nasıl çerçevelendiğini keşfetmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Recep Tayyip Erdoğan, ABD Medyası, The New York Times, The Washington Post.

FRAMESHIFT IN EDITORIALS IN US MEDIA ABOUT ERDOĞAN: THE NEW YORK TIMES AND THE WASHINGTON POST EXAMPLE

Can SEMERCİOĞLU

Abstract: Recep Tayyip Erdoğan who is the President of the Republic of Turkey, formerly a politician and prime minister, has been an important political figure in Turkey for nearly two decades. It is possible to see his name not only in the Turkish media, but also in the foreign media, especially in the US media. Erdoğan is represented in many forms in the US media. This article aims to explore how Erdoğan was framed in editorials of The New York Times and The Washington Post between 2007 and 2014.

Keywords: Recep Tayyip Erdoğan, US Media, The New York Times, The Washington Post.

ABD MEDYASINDA ERDOĞAN'A DAİR BAŞYAZILARDA ÇERÇEVE KAYMASI: THE NEW YORK TIMES VE THE WASHINGTON POST ÖRNEĞİ

Can Semercioğlu

1. Giriş

Önceden bir siyasetçi ve başbakan olan, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, yaklaşık yirmi yıldır Türkiye’de önemli bir siyasi figürdür. Spekülatif ve tartışma yaratan söylemleri ve eylemleri sebebiyle medyada sürekli görünür haldedir. Erdoğan’ın adını yalnızca Türkiye medyasında değil, yurtdışı medyasında, özellikle de ABD medyasında görmek mümkündür. ABD siyaseti medya üzerinden dünyada siyasi bir nüfuz alanı yarattığı için ABD medyası da en hakim ve en etkili medya olarak anılabilir. ABD medyası aynı zamanda siyasi figürleri de birçok anlamda etkilemektedir. Bu bağlamda Erdoğan, ABD medyasında birçok biçimde temsil edilmektedir.

Bu makale, 2007 ve 2014 yılları arasında Erdoğan’ın The New York Times ve The Washington Post gazetelerinin başyazılarında nasıl çerçevelendiğini araştırmaktadır. Makalenin esas amacı bu başyazıların çerçevelerinin yedi yıllık süreç içerisinde nasıl değiştiğini göstermektir. Sözü edilen başyazıların çerçeveleme analizi kullanılarak analiz edilmesi ve buradan anlamlı sonuçlara varılması hedeflenmektedir. Makalenin en önemli gayesi ise, Erdoğan’ın ABD medyası tarafından nasıl algılandığını ve yansıtıldığını anlamak için, bu çerçevelerin hangi olaylara bağlı olarak değişim gösterdiğini ortaya koymaktır.

2. Tarihsel Çerçeve

2.1 Türkiye’de Lider Kültürü

Türkiye siyasi tarihinde politik figürler önemli bir yer tutar. Cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne kadar konuyla ilgili çok sayıda örnek vermek mümkündür. Türkiye’deki siyasi yapı ve seçim sistemi, hakim yapının belirli bir liderle koşut ilerleyecek biçimde tesis edilen bir şekil kazanmasına sebep olmaktadır. Türkiye’deki liderlerin bir özeti aşağıdaki gibi örneklenebilir: Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Mustafa Kemal ve İnönü; 1980 askeri darbesi öncesi dönemde Özal ve Menderes; ve – 1990’lardaki koalisyon hükümetleri dönemi haricinde – 2000’lerde Erdoğan. Sözü edilen liderlerin hepsi gündemin belirleyicisi ve siyasal iklimin tayin edicisi olmaları bakımından önem arz eder.

Türkiye’deki teorisyenler liderlik konusunu farklı vehçeleriyle incelemişlerdir. Liderlik tartışması özellikle 1960 ve 1980 yılları arasında yoğun şekilde gerçekleşmiştir. Bu yıllar bağımlılık teorisinin tartışmanın merkezine alındığı ve ortak bir perspektifi ifade ettiği yıllardır. Heper, Türkiye’de devlet geleneğinin yıllar boyunca lider kültürünü ön plana çıkardığını söylemektedir. Heper, bu düşüncesini merkez-çevre paradigması üzerine kurmuştur. Ona göre, “Osmanlı İmparatorluğu’ndaki siyaset sahnesi, otoriter kişiliklerin gelişmesine uygun ortam sağlıyordu [...], bu da bitmek bilmeyen bir gerilim yaratıyordu” (2012, s. 39). Heper’in esas vurgusu liderleri önemli kılan devlet geleneğine ilişkindir (2012, s. 15-49). Küçükömer’in de bu konuya dair görüşleri benzerdir. Küçükömer Doğu ve Batı toplumları arasındaki farkı, Türkiye’yi Doğu’nun tarafında yerleştirerek vurgulamış ve Türkiye’nin neden bir sivil topluma sahip olmadığını açıklamıştır (Küçükömer, 1994, s. 134). Mardin de düşüncelerini, yukarıda sözü edilen diğer teorisyenler gibi merkez çevre paradigmasına göre geliştirmiştir. Ona göre, devletin merkeziliği otoriter liderleri yaratmıştır (1992, s. 34-47).

Türkiye’deki liderler genellikle gündem belirleyicilerdir. Bir lider olarak Erdoğan da yukarıda sözü edilen lider geleneğinin bir ürünüdür. Gazetelere, özellikle de hükümete yakın gazetelere bakıldığında Erdoğan’ın ana gündem belirleyici olarak var olduğu görülebilir.

2.2 Erdoğan ve AKP’nin Tarihsel Arkaplanı

AKP’yi ve yirmi birinci yüzyıl Türkiye’sinde kadir-i mutlak ve karizmatik bir lider olarak Erdoğan’ı anlamak adına çeşitli tarihsel koşullar belirleyici bir güce sahiptir. AKP’nin ekonomik zemini Batılı ülkelerdeki refah devletlerinin çöküşüyle ve neoliberalizm adlı yeni sistemin 24 Ocak 1980 kararıyla benimsenmesine ve neoliberalizmin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin çöküşünden sonar *de facto* olarak uygulanmasına dayanmaktadır.

Bu zeminin ardında neoliberalizmin özelleştirmeye dayalı yapısını bulmak mümkündür. Bu yapının ekonomik krize sebebiyet verdiği, yeni otoriter liderlerin ortaya çıkmasına sebep olduğu ve mevcut liderleri daha otoriter kıldığı yaygın bir kanı haline gelmektedir (Tenorio, Jensen and Rosas, 2011). Bu ortak kanunun ana sebebinin otoriter bir lidere dönük ihtiyacı, inancı ve güveni tetiklemesi olduğu söylenebilir. Bu ölçüde, İtalya’da Berlusconi, Fransa’da Sarkozy ve Türkiye’de Erdoğan arasında sarıh niteliksel benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlikler Akdeniz medya modeline sahip ülkeler arasındaki bir ortak noktayı ortaya koymaktadır (Hallin and Mancini, 2004: 73).

Erdoğan’ın siyaset arenasındaki söylemsel varlığı, onun toplum tarafından gündem belirleyen bir lider olarak idrak edilmesinin en önemli parçasını teşkil etmektedir. AKP’nin iktidara geldiği ilk yıllardaki Avrupa Birliği (AB) yanlısı tutumu ekonomik kriz sonrası dönem için görece bir gelişim yanılsaması yaratmıştı. Öte yandan, genel ve yerel seçimlerde, hatta referandumlarda aldığı yüksek oy

oranı; Davos zirvesindeki “one-minute” vakası; Mavi Marmara konusundaki tutum; AKP’nin Ortadoğu’da artık terk edilen model ülke olma rolüne sahip oluşu, kendini medya aracılığıyla Gezi Parkı protestoları ve Cemaat operasyonlarından güçlenmiş olarak gösteriyor olması, Türkiye toplumu tarafından Erdoğan’ın ve dolayısıyla AKP’nin kadir-i mutlak bir iktidara sahip olduğu şeklinde algılanmaktadır.

Erdoğan’ın Türkiye siyasi sahnesindeki etkisi ve nüfuzu bu özelliklere sahip olmakla birlikte, Türkiye’de lider kültü modeline uygun bir biçimde uzun yıllar siyasette şu ya da bu şekilde yer alıyor olması da bunda büyük bir pay sahibidir. 27 Mart 1994’te İstanbul Belediye Başkanı seçildi; 2003 ve 2014 yılları arasında başbakanlık yaptı; Ağustos 2014’te ise cumhurbaşkanı seçildi. Burada, yaklaşık yirmi yıl boyunca devam eden bir siyasi nüfuzdan söz etmek mümkün. Bu yüzden Erdoğan’ın Türkiye siyaset sahnesindeki belirleyici rolü Türkiye medyası olduğu kadar Batı medyası kadar da önemli bir konu oluşturmaktadır.

3. Teorik Çerçeve

Çerçeve analizi haber sosyolojisi ve medya çalışmaları alanında önemli bir nokta oluşturmaktadır. “Çerçeveleme” (framing) nosyonu ilk olarak sosyolog Goffman tarafından sosyolojik bir terim olarak kullanılmış ve sonrasında medya ve iletişim sahasınca ödünç alınmıştır. Goffman, çerçeveyi “bireylere hadiseleri veya yaşam deneyimlerini ‘bir yere yerleştirme, idrak etme, tanımlama ve sınıflandırma’ olanağı tanıyan bir yorumlama şeması” (1974, s. 21) olarak tanımlamaktadır. Buna bağlı olarak Entman bu tanımları farklılaştırmış ve ortak bir kabul haline getirmiştir. Entman’a göre,

“Çerçeveleme esas olarak seçmeyi ve belirginliği [salience] içerir. Çerçeve-ye almak idrak edilen bir gerçekliğin belirli yönlerini seçmek ve açıklanan malzeme adına belirli bir sorunun tanımını, nedensel bir yorumu, ahlaki bir değeri ve/ya bir ele alma önerisini ön plana çıkarıyormuşçasına onları bir iletişim metninde daha belirgin hale getirmektir.” (Entman, 1993, p. 51) [vurgu özgün metinde]

Entman aynı zamanda “çerçevelerin gerçekliğin bazı kısımlarına dikkat çekerken, digger öğelerin üzerini örttüğünü, bunun da izleyicilerin/ dinleyicilerin farklı tepkiler vermesine yol açabileceğini” (Entman, 1993, p. 55) belirtmektedir. Hollandalı medya ve iletişim profesörüne göre, “çerçeveleme bir konuyu sunan ve tanımlayan bir iletişim kaynağını içinde barındırır” (Vreese, 2005, p. 51). Vreese, çerçevelemenin sonuçlarının hem bireysel hem de toplumsal düzeyde algılanabileceğinin altını çizer. Bireysel düzey, belirli çerçevelerin öne çıkarılmasına dayalı bir konu hakkında başkalaşmış tutumları içermektedirken, toplumsal düzey siyasal toplumsallaşma, karar vericilik ve kolektif eylemleri içermektedir (p. 52).

Çerçeveleme, gerçekliğin belirli parçalarının haber içeriğine dahil edildiği, bazılarının da hariç bırakıldığı bir süreçtir – ki, buna çerçevelemenin en basit tanımını da denebilir. Gamson ve Modigliani’nin bakış açısını kullanacak olursak, “çerçeveler [. . .] bir konuya anlam veren yoruma dayalı paketlerdir” (1989, p. 3). Bu şekilde, çerçevenin yoruma dayalı yönü bize gerçekliğin idrak edilmiş halinin dinleyicilere / izleyicilere sunulduğunu söyleme imkânı tanımaktadır. Ve böylelikle bu sunum/temsil toplumun entelektüel yapısını başka yöne çevirmek ve yönetmek için önemli bir role sahiptir.

“Kısacası, çerçeve bir mevzuya dair farklı yönlerin belirginliğine yönelik vurgudur (Vreese, 2005, p. 53). Bu yüzden belirginlik metinsel ve görsel haber bakımından bir gerçeklik algısı oluşturur. Böylelikle “kitle medyası ‘gerçeklik imgelerini [. . .] öngörülebilir ve örüntülü bir biçimde çerçeveleyerek’ toplumsal gerçekliği inşa eder” (Mc-Quail, 1994, p. 331). Bunun ışığında, gazetecilik topluma neyin yansıtılıp neyin yansıtılmayacağını seçme süreci olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla, gazetecilik neyin önemli olduğunu, neye dikkat edilmesini gerektiğini belirlemek adına toplumun gündemini belirlemede önemli bir role sahiptir.

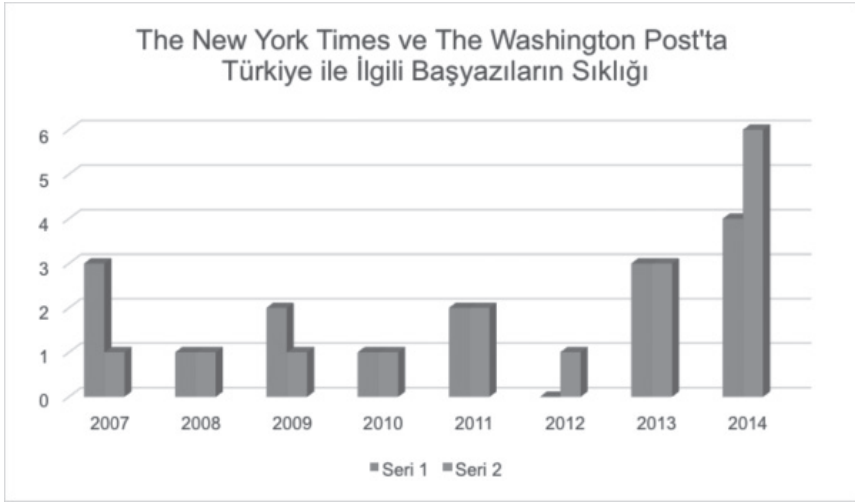
Bununla birlikte, çerçeve analizi haber sosyolojisi ve medya çalışmaları alanındaki en önemli analiz türüdür. Toplumsal olaylar, siyasi olaylar ve bunlara bağlı söylemler çerçeve analizinin ana konusunu oluşturur. O yüzden çerçeve analizi bir haber hikayesinin, dolayısıyla bir gerçekliğin topluma nasıl yansıtıldığının anlamını ortaya çıkarma işlevine sahiptir. Sonuç olarak, medyanın rolü, toplumdaki işlevleri ve mevcut gerçekliğin ve medyanın süzgecinden geçen gerçekliğin nasıl yansıtıldığı bu şekilde gösterilebilir.

Çerçeve analizi revaçta olan bir analiz tekniğidir. Geniş ölçekte öne çıkan bazı çalışmalar aşağıda listelenmektedir: Gitlin (1980) yeni sol hareket ve kitle medyası arasındaki ilişkiyi ele almıştır; Noakes ve Wilking (2002) Filistin sorununu ele almıştır; Entman (2004) ABD dış politikası ve kamuoyunu incelemiştir; Edy ve Meirick (2007) ise Afganistan’daki savaş üzerine çalışmıştır. Tüm bu çalışmaların bir “olay” a dair yapıldığı açıkça görülmektedir.

4. Amaç, Kapsam ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı, bir lider figure olarak Erdoğan’ın ABD medyasında nasıl çerçevelendiğini çerçeve analizi kullanarak ortaya çıkarmaktır. Analiz için 2007 ve 2014 yılları arası seçilmiştir. Bu seçimin sebebi Türkiye’deki belirli siyasi ve toplumsal olayların ABD medyasında bir çerçeve kaymasına sebep olduğu tezine dayanmaktadır. Nitekim bu olaylara ilişkin birçok benzerlik ve paralellik bulmak mümkündür. Bu bağlamda, ABD’nin en çok okunan ve en önemli gazeteleri olarak kabul edilen The New York Times ve The Washington Post gazetelerini seçtim. Bu çalışmada sözü edilen gazetelerin başyazılarının bir analizi yapılacaktır. Ayrıca gazetelerin kanaat ve çerçeveleme şemaları çıkarılacaktır.

İçeriklerin bulunması için internet kullanılmıştır. “Erdoğan” sözcüğü bu gazetelerin başyazı bölümünde aranmış ve bu sözcüğün başlık ve spotlarda bulunduğu başyazılar çalışmaya dahil edilmiştir. Yukarıda bahsedilen kategorizasyona dayanarak toplamda otuz iki başyazı bulunmuştur. Bunlardan on beş tanesi The Washington Post’a, on altısı da The New York Post’a aittir. Grafik 1’de yıl bazlı dağılım ve yayınlanma sıklığı görülebilir. Erdoğan üzerine yayınlanan haberler ve köşe yazıları çalışmanın dışında bırakılmıştır. Bunun sebebi gazetelerin resmi görüşlerini anlamak adına yalnızca başyazılara odaklanmanın daha net bir sonuç ortaya koyacağı düşüncesidir.

Grafik 1. NYT ve WP’deki başyazıların sıklığı. Mavi sütun WP’yi, turuncu sütun NYT’yi temsil etmektedir.

4. 1. Başyazıların İşlevi

Başyazılar, gazetelerde belirli bir konuyu yorumlamak ve görüş beyan etmek adına kullanılmaktadır. Birçok gazetede bulunan başyazılar her ne kadar hayati bir önem taşıyor gibi görünmese de, gazetenin tamamının yönelimini yansıtmaktadır.

Bir noktada, gazetede yıl boyunca siyasetten spora ve sanata kadar işlenen her mesele bir editöryal tartışmadan geçer [. . .] Başyazıyı yazarlar kendi kişisel fikirlerini ve gündemlerini gündelik yayın kurulu toplantılarında dile getirir ve bir uzlaşa sağlanana dek bu fikirler tartışılır. Tam da bu aşamada editörün (ve bazen de yayıncının) yönlendirmesiyle ve tasdiğiyle gazetenin konu hakkındaki duruşu üzerinde anlaşmaya varılır (Hallock, 2006, s. 10).

Burada başyazı ve yorum yazıları arasında önemli bir farklılıktan söz edilebilir. Başyazı gazetenin belirli bir konudaki resmi ve kurumsal fikirlerini, yorumlarını ve kanaatini yansıtırken, yorum yazısı yalnızca yazarın görüşlerini okuyucuya taşımaktadır – ama aynı zamanda gazetenin resmi çizgisinin köşe taşlarına da uygun bir tavır sergilemektedir.

[Başyazılar] kamuoyunun oluşumunda ve değişmesinde, siyasal gündemin belirlenmesinde, toplumsal bir tartışmaya nüfuz etmede, karar vermede, toplumsal ve siyasal eylemin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Başyazılarda ifade edilen görüşler ve ideolojiler, profesyoneller ve diğer sosyal grup üyeleri (örneğin, erkekler, beyazlar, muhafazakârlar vs.) olarak kendi toplumsal temsilcileri ortaya çıkaran ve gruplar arası etkileşim ve kurumsal yeniden üretim olduğu kadar karmaşık gazete üretimi ve alımlama sürecine katılan gazeteciler ve diğer yazarlar tarafından üretilmektedir.- (Van Dijk, 1995).

Bu sonuçlar ışığında, analiz edeceğim başyazılarda yer alan bazı olaylar ve Erdoğan'ın söylemi arasında türlü paralellikler olduğunu iddia edeceğim. Aynı zamanda Erdoğan'ın söyleminin ABD medyasında zamana bağlı olarak farklı biçimlerde yer aldığını öne süreceğim.

5. Analiz ve Tartışma

Bir çerçeve oluşturmakla bir gündem belirlemek birbirine son derece yakın eylemlerdir. Birçok teorisyen “gündem belirleme ve çerçevelemenin etkilerinin birbiriyle ilişkili olmasının yanı sıra, aslında çerçevelemenin gündem belirlemenin bir uzantısı olduğunu öne sürmektedir” (Scheufele, 1999, p. 103).

Hem The New York Times'daki hem de The Washington Post'taki başyazıların üç temel çerçeveye sahip olduğundan söz etmek mümkündür: olumlu çerçeve, geçiş çerçevesi ve olumsuz çerçeve. Olumlu çerçeveleme, kanaatlerin herhangi bir başlıkta yansıtıldığı çerçeveleme biçimiyken; olumsuz çerçeveleme olumsuz görüşlerin hakim biçimde yansıtıldığı çerçeveleme biçimidir. Geçiş çerçevelemesi ise olumlu ve olumsuz görüşlerin birlikte yansıtıldığı çerçeveleme biçimidir.

Çerçeveler, detaylı bir şekilde açıklanması için aşağıda yeni parçaya bölünmüş şekilde sunulmaktadır. Böylelikle, olumlu ve olumsuz çerçeveler arasındaki fark anlaşılabilir. Bu çerçeveler şu şekilde adlandırılmaktadır: övgü çerçevesi ve destek çerçevesi (olumlu); tavsiye, uyarı ve endişe çerçevesi (geçiş); eleştiri ve memnuniyetsizlik çerçevesi (olumsuz). Her ne kadar bu çerçevelerin oldukça benzer temalar içerdiği düşünülse de, bazı anahtar kelimeler ve öne çıkan ifadeler net bir farklılığa sebep olmaktadır.

5.1 Övgü Çerçevesi

Övgü çerçevesi bir siyasi liderin yaptıklarından ötürü övüldüğü, ideal bir konauma yerleştirildiği bir çerçevedir. Bu çerçevede, belirli olaylara ve gerçeklere

karşı liderin kusursuzluğu ve mükemmelliği vurgulanmaktadır. Buradaki temel vurgular “. . .in lideri” ve “başarı, zafer” gibi sözcüklerle verilmektedir. Demokrasinin yeterliliği temasına sahip cümleler sıklıkla kullanılır ve metinde hakim olarak yer alır.

WP, “Türkiye’de Zamanında Bir Zafer” (26 Temmuz 2007): 2007’deki genel seçimleri AKP’nin kazanmasının ardından yazılmış olan bu başyazıda, Erdoğan’ın Türkiye’yi özgürleştirdiği ifade edilmektedir. Anahtar kelime: “zafer”. Öne çıkan ifade: “[Erdoğan], kadınlar için geniş haklar da dahil olmak üzere özgürleştirici reformlarda ısrar etmiştir”.

NYT, “Türkiye’de Demokrasinin Yakın Çağrısı” (3 Ağustos 2008): AKP’ye yönelik kapatma davasının reddedilmesi hakkındaki bu başyazıda, reddedilmenin demokratik bir eğilimi işaret ettiği vurgulanmaktadır. Anahtar kelime: “demokrasinin yayılması”. Öne çıkan ifade: “Türkiye’nin iktidar partisi sivil hakları genişletmeye dönük çabalarında ağır ve dikkatli adımlar atmaya muktedirdir”.

NYT, “Daha Demokratik Bir Türkiye” (17 Ağustos 2010): Eylül 2010’da düzenlenen referendum üzerine yazılan bu başyazıda, Türkiye’nin demokrasinin Batı tarsi bir demokrasi haline geldiği vurgulanmaktadır. Anahtar kelime: “daha demokratik”. Öne çıkan ifade: “Değişiklikler aynı zamanda Meclis’e bazı anayasa mahkemesi hakimlerini seçme rolü vermiş ve seçilmemiş kurum hakim adaylıklarını inceleme ve araştırma gücünü geri almıştır. Birleşik Devletler de dahil olmak üzere, Batı demokrasilerinde bu normal bir durumdur.”

Eğer bu üç başyazıya yakından bakacak olursak, AKP ve Erdoğan’a atfedilmiş mutlak bir konumun var olduğunu görürüz. Bu yazıların çoğu Erdoğan’ın kazandığı seçimler üzerine yazılmıştır.

5.2 Destek Çerçevesi

Destek çerçevesi çeşitli başlıklarda, sorunlarda ve olaylarda bir kişiye verilen desteği ifade ediyor olsa da, bu destek övgü çerçevesinin aksine mutlak ve değişmez değildir. İçerikteki genel çerçeveleme olumlu bir tınıya sahipken, bazı cümlelerde eleştirileri bulmak mümkündür. Eleştiriler sıklıkla zımni olarak yansıtılmaktadır.

WP, “Türkiye’nin Demokrasi Krizi” (30 Nisan 2007): Bu başyazıda, TSK’nın internet üzerinden yayınladığı muhtıre metninin Türkiye’de demokrasiyi daralttığı vurgulanmaktadır. Anahtar kelime: “ilerici reformlar”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan yakın Türkiye tarihindeki en başarılı hükümeti yönetmektedir”.

NYT, “Türkiye’de Laiklik ve Demokrasi” (1 Mayıs 2007): Bu başyazıda, TSK’nın e-muhtırasının Türkiye’de demokrasiyi daraltmasının yanı sıra, hükümetin de laik kesimlere kulak vermesi gerektiği vurgulanmaktadır. Anahtar kelime: “demokratik yollarla seçilmiş”. Öne çıkan ifade: “[Türkiye] İslam dünyasıyla sınırı olan Avrupa’da hakiki bir Müslüman demokrasisi olarak önemli bir konumda bulunmaktadır”.

WP, “Laik ve Antidemokratik” (2 Mayıs 2008): TSK’nın e-muhtırasının birinci yıldönümünde yazılan bu başyazıda, dinin konumuna vurgu yapılmıştır. Anahtar kelime: “liberal reformlar”. Öne çıkan ifade: “Müslüman dünyasındaki en gelişkin demokrasi olan Türkiye”.

Temel olarak demokrasi temasının destek çerçevesine dayanak oluşturduğu gözlemlenmektedir. Buna ek olarak, e-muhtıranın yayınlanması bu çerçevelenmenin ana konusunu oluşturmaktadır.

Tavsiye çerçevesinde, olumlu tınılar destek çerçevesinden daha azdır. Aynı zamanda, bazı tavsiyeler ve öneriler mevcut durumu sürdürmek amacıyla yapılmaktadır. “Gerekir” ve “olmalıdır” ifadeleri bu çerçevede sıklıkla kullanılmaktadır.

NYT, “Türkiye’nin Önündeki Zorluklar” (25 Mart 2012): Bu başyazı, anayasa referandumunun ardından Erdoğan’a adımlarını dikkat etmesini tavsiye etmektedir. Anahtar kelime: “yasalara uygun şekilde”. Öne çıkan ifade: “Türkiye’nin demokrasisi halen ayrılmış ve kutuplaşmış nüfusun haklarını ve özgürlüklerini garanti etmenin çok uzağındadır”.

Övgü, destek, endişe ve uyarı çerçevelerini bu kategoriye dahil etmek mümkündür. O yüzden tavsiye çerçevesi siyasi bir yönelimden ziyade başyazının ana özelliği olarak görülmelidir.

5.3 Endişe Çerçevesi

Endişe çerçevesinde içerik ne olumludur ne de olumsuzdur. Üstelik, konuya neredeyse nötr bir yaklaşımın bulunduğu da söylenebilir. Ancak bu hiçbir şekilde mutlak bir nesnellik olarak anlaşılmamalıdır. Burada olumlu durumu ortadan kaldıracak ya da kaldıracabilecek bir durumun üzerinde durulmaktadır. Dile getirilen endişeler ne bir tavsiye ne de bir uyarı niteliği taşımaktadır. Destek ve eleştiri arasında bir denge olduğu da söylenebilir.

WP, “Türkiye’de Gerileme” (23 Kasım 2009): Bu başyazıda, hükümetin Doğan Medya Grubu’na yaptığı vergi operasyonu eleştirilmektedir. Anahtar Kelime: “gerileme”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan ve partisi zamanında Washington’da birçoğu tarafından müteaddiyin Müslümanların demokratik siyaseti nasıl deneyimlediğine dair bir model olarak görülmekteydi. Bu görüntü şimdi hızla kararıyor”.

NYT, “Türkiye’nin Seçimini Okumak” (14 Ocak 2011): Bu başyazıda, 2011 seçimlerinde AKP’nin yüzde 46 oy almasını Türkiye için bir tehlike olduğu yorumu yapılmaktadır. Anahtar kelime: “otoriter”. Öne çıkan ifade: “Son zamanlarda, Erdoğan daha otoriter ve alıngan hale geldi”.

NYT, “Türkiye’nin Liderliği” (21 Eylül 2011): Bu başyazıda, Arap ülkeleri için model ülke olduğu söylenen Türkiye hakkındaki bazı endişeler dile getirilmektedir. Anahtar kelime: “tehlikeli biçimde”. Öne çıkan ifade: “Büyük Müslüman demokrasisinin önderi olan Erdoğan meşru bir biçimde liderlik rolüne soyunabilir. Bunun sorumluluğunu da alması gerekiyor”.

NYT, “Başbakan Erdoğan’ın İntikamı” (1 Nisan 2014): Bu başyazıda, 2014 yerel seçimlerinde yüksek oranda oy almasının kötü sonuçlanacağı yorumu yapılmaktadır. Anahtar kelimeler: “kutuplaşma, demokratik olmayan”. Öne çıkan ifade: “[bu] Erdoğan’ın demokratik ilkelerden ne kadar uzaklaştığını göstermektedir”.

Operasyon gibi konular ve Erdoğan’ın rolü gibi konular her iki gazete için bu çerçevenin konusunu oluşturmaktadır. Bu başyazılar arasında ortak olan şey medya ve demokratik ilişkilerdir.

5.4 Uyarı Çerçevesi

Uyarı çerçevesinde, daha önce sözü edilen çerçevelerin aksine daha olumlu bir yaklaşım bulunmaktadır. “Gerekli” ve “ihtiyaç var” ifadeleri tavsiye ve öneri anlamından çıkarak uyarı anlamına doğru kaymıştır. Ancak buradan acımasız bir eleştirinin çıktığını düşünmek yanlış olacaktır. İçerik için olumlu formatın varlığı metnin geneli için önemli olmaya devam etmektedir. “Çıkamaz, “ikilem” ve “muamma” gibi sözcükler bu çerçeve için esastır.

NYT, “Basına Açıktan Saldırı” (13 Eylül 2009): Bu başyazıda, Doğan Medya Grubu’na yönelik vergi operasyonu eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “baskı”. Öne çıkan ifade: “Türkiye bağımsız sesleri kesmenin tüyler ürpertici başka bir örneğini sundu”.

NYT, “Çıkamazdaki Türkiye” (20 Haziran 2013): Bu başyazıda, Erdoğan’ın Gezi protestolarına yaklaşımı eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “miras”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan, laik bir devlette muhafazakâr görüşleri dayatmada ve hoşnutsuzları bastırmada çok ileri gitti.”

WP, “Türkiye’deki İktidar Mücadeleleri Ülkeyi Tehdit Ediyor” (1 Ocak 2014): Bu başyazıda, Erdoğan’ın kendisine düzenlenen yolsuzluk operasyonlarına dönük yaklaşımı eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “saygı”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan’ın [. . .] ne medyadan ne de sivil toplumdan gelen eleştirilere tahammülü kalmadı.

NYT, “Türkiye’nin Yanlış Hamlesi” (28 Ocak 2014): Bu başyazıda, Erdoğan’ın kendisine düzenlenen yolsuzluk operasyonlarına dönük yaklaşımı eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “çıkamaz”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan bitmek bilmeyen komplo teorileri ve tahrik edici bir retorik üretiyor”.

Yukarıdaki başyazılardan yola çıkarak, uyarı çerçevesininin temel dayanağını teşkil eden şeyin belirli toplumsal ve siyasi olay ve hareketler noktasında Türkiye’nin karmaşık ve çıkamazvari durum olduğu söylenebilir.

5.5 Eleştiri Çerçevesi

Eleştiri çerçevesinde, olumsuz cümleler ve eleştiriler bir başyazıda net olarak görülebilmektedir. Eleştirinin dozu, diğer çerçevelerin aksine artmıştır. Olumlu

cümleleri bu çerçevede bulmak kolay değildir. Bunun yerine eleştiri merkezi bir konumda durmaktadır. “otoriterlik ve kriz” bu çerçeve için kullanılan sözcüklerdir.

WP, “Türkiye’nin Demokrasi ve Otoriterliğe Dair Kötü Örneği” (10 Mart 2011): Bu başyazıda, AKP’nin Ergenekon operasyonları sonrası tutumu eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “otoriterlik”. Öne çıkan ifade: “Eğer Türkiye müdahale edilmeyen özgür bir medyaya sahip işleyen bir demokrasi haline gelmeyi bırakırsa, ne Arap devletleri ne de bir başkası Türkiye’ye bir danışman gözüyle bakmayacaktır.”

NYT, “Türkiye’deki Protestolar” (3 Haziran 2013): Bu başyazıda, Erdoğan’ın sert tutumu eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “otoriterlik”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan’ın giderek artan otoriter tavrı ve muhafazakâr İslam’ın dayatılması.”

WP, “Brezilya ve Türkiye’de Büyük Acılar Yaşanıyor” (22 Haziran 2013): Bu başyazıda, Türkiye’deki ve Brezilya’daki protesto hareketleri karşılaştırılmaktadır. Anahtar kelime: “otokratik”. Öne çıkan ifade: “Türk Başbakan Recep Tayyip Erdoğan küstahlaştı ve otokratik bir zihniyet geliştirdi”.

WP, “Türkiye’nin Erdoğan’ın Baskısından Kurtulması Gerekliyor” (15 Ağustos 2014): Bu başyazıda, Erdoğan’ın cumhurbaşkanı seçilmesiyle birlikte Türkiye’de demokrasinin geldiği durum eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “Yeni Türkiye mi?” Öne çıkan ifade: “Erdoğan’ın, demokrasinin temel ilkelerine saygı duyduğunu göstermesi gerekiyor.”

NYT, “Türkiye’nin IŞİD’le Mücadeleyi Reddetmesi Kürtlere Zarar Veriyor” (10 Ekim 2014): Bu başyazıda, Kobane’deki durum ve Türkiye’nin tutumu ele alınıp eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “Erdoğan’ın sinik siyasi hesapları”. Öne çıkan ifade: “Eğer Erdoğan Kobane’yi savunmayı ve İslam Devleti’ne karşı mücadeleye cidden katılmayı reddederse, sonrasında vahşi bir terörist gruba fırsat sunmuş ve sınırındaki uzun vadeli ağır bir istikrarsızlığı güvence altına almış olacaktır.”

WP, “Türkiye’de Haber Medyasının Yasaklanması Demokrasiyi Tehdit Ediyor” (21 Aralık 2014): Bu başyazıda, Zaman gazetesine yönelik operasyon eleştirilmekte ve basın özgürlüğü vurgulanmaktadır. Anahtar kelime: “Erdoğan’ın paranoyası”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan, bugün Rusya’da apaçık görünen türde bir otokrasiye doğru hızla koşuyor gibi görünmektedir.”

Eleştiri çerçevesi her ne kadar bazı konularda eleştirel bir bakış sunuyor olsa da, geçmiş genellikle olumlu bir biçimde ele alınmaktadır.

5.6 Memnuniyetsizlik Çerçevesi

Memnuniyetsizlik çerçevesi, eleştiri çerçevesini de aşan sert ve güçlü bir eleştiri sunmaktadır. Açık ve net eleştiriler bize bir tür karşıtlığı göstermektedir. Örtük ifadeler yerine açık ifadeler kullanılmaktadır. Olumlu bir temanın varlığından söz etmek neredeyse imkânsızdır. Ama yine de bu tema bir ya da iki

cümlede, tolere edilebilir bir biçimde bulunabilir. Anahtar kelimeler, “anti-demokratik”, “faşizm”, “diktatör” şeklindedir.

WP, “Başbakan Erdoğan’dan Türkiye’deki Protestolara Kabadayıvari Karşılık” (3 Haziran 2013): Bu başyazıda, Erdoğan’ın medya üzerindeki baskısı ve polis şiddeti eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “çoğunlukçu”. Öne çıkan ifade: “geçtiğimiz haftanın olayları, ülkenin artık Batılı ülkelerde bulunan güçlü özgür medyaya sahip olmadığını gösteriyor”.

NYT, “Türkiye’nin AB Teklifi” (25 Haziran 2013): Bu başyazıda, Gezi Partki protestolarından sonar Türkiye’nin AB’ye dönük tutumu tartışılmaktadır. Anahtar kelime: “otoriter”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan mümkün olan en güçlü eleştiri hak ediyor”.

WP, “Türkiye’nin Başbakanı Gücü Elinde Tutmak İçin Umutsuzca Çabalıyor” (25 Mart 2014): Bu başyazıda, Türkiye’de Twitter’ın yasaklanması konu edilmektedir. Anahtar kelime: “tehlikeli”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan gücünü korumak için amansız bir kampanyaya girişti”.

NYT, “Erdoğan’ın Kendi Savaşını Yapmasına İzin Verin” (3 Mayıs 2014): Bu başyazıda, AKP ve Cemaat arasındaki çatışma ve bunun ABD’ye yansımaları ele alınmaktadır. Anahtar kelime: “otoriter”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan’ın Kendi Savaşını Yapmasına İzin Verin”

NYT, “Recep Tayyip Erdoğan Cumhurbaşkanlığı Yetikerini Genişletecek Mi?” (19 Ağustos 2014): Bu başyazıda, Erdoğan’ın cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından elde ettiği güç eleştirilmektedir. Anahtar kelimeler: demokratik olmayan, otoriter. Öne çıkan ifade: “Eğer Erdoğan gücünü pekiştirmede başarılı olursa, Türkiye’nin halihazırdaki çalkantılı demokrasisinin geleceği her zamankinden daha şüpheli hale gelecektir.”

NYT, “Türkiye’nin Paranoyaya Kapılması” (20 Aralık 2014): AKP’nin Cemaat’e yönelik operasyonu ve anti-demokratik tutumu eleştirilmektedir. Anahtar kelime: “paranoya”. Öne çıkan ifade: “Erdoğan’ın eleştirileri ve muhalifleri bastırma çabaları paralel evrende yaşayan otoriter bir lideri göstermektedir.”

Yukarıdaki başyazıların tamamında Erdoğan’a dönük eleştirel bir dilin bulunduğu açıkça görülmektedir. Daha önce incelenen çerçevelere zıt bir biçimde, başyazılar için ortak olaylar teması veya örüntüsünden söz etmek mümkün değildir. Tam tersine, farklı olaylar bu çerçeveyi oluşturmaktadır.

6. Sonuç

Tablo 1 gazetelere göre başyazılardaki çerçevelerin dağılımını göstermektedir. Bu dağılıma bakıldığında, WP ile kıyaslandığında NYT’deki başyazı sayısının daha çok olduğu görülmektedir. NYT’deki çerçeveleme oranını WP’den yüksek olması bu yüzdendir.

Analizimiz övgü ve memnuniyetsizlik çerçevesinin diğerlerinden daha çok kullanıldığını ortaya koymaktadır. Oransal açıdan bakıldığında, NYT’nin övgü

çerçevesini kullanım oranı 0.125'tir. Ancak WP'de bu oran yalnızca 0.09'dur. Bunun tam tersi destek çerçevesi için geçerlidir. Eleştiri çerçevesinin en çok kullanıldığı gazete WP'dir (0.363), NYT'de ise bu oran 0.125'tir. Memnuniyetsizlik çerçevesine bakıldığında NYT ve WP arasında dengeli bir dağılım bulunduğu görülmektedir. Ancak NYT'nin oransal üstünlüğünü de gözden kaçırmamak gerekmektedir (0.43 > 0.18). Sonuç olarak, WP ile karşılaştırıldığında NYT'nin oransal olarak övgü ve memnuniyetsizlik çerçevelerini daha yoğun kullanan bir gazete olduğunu söyleyebiliriz. Her iki gazetenin de genel eğilimi endişe çerçevesinden memnuniyetsizlik çerçevesine doğru gitmektedir. Dolayısıyla, bu gazetelerin Erdoğan'a daha eleştirel bir noktadan baktığı söylenebilir.

	WP	NYT	TOPLAM
Övgü Çerçevesi	1	2	3
Destek Çerçevesi	2	1	3
Tavsiye Çerçevesi	0	1	1
Endişe Çerçevesi	1	3	4
Uyarı Çerçevesi	1	3	4
Eleştiri Çerçevesi	4	2	6
Memnuniyetsizlik Çerçevesi	2	4	6
Toplam	11	16	27

Tablo 1. Çerçevelerin gazetelere göre dağılımı.

Çerçevelerin yıllara göre dağılımı sayesinde, WP ve NYT'nin başyazı çerçevelerinin nasıl değiştiğini, bir kaymanın veya sabitlenmenin olup olmadığını görebiliriz. Her iki gazetede de övgü çerçevesi 2007, 2008 ve 2009'da birer kez kullanılırken, destek çerçevesi 2007'de iki kez, 2008'de ise bir kez kullanılmıştır. Daha önce sözünü ettiğimiz üzere, tavsiye çerçevesi tüm çerçeveler için geçerli bir ortak nokta yerine konabilir. Bu çerçeve de 2012 yılında bir kez kullanılmıştır. Endişe çerçevesi ise 2009'da ve 2013'te birer kez kullanılırkeni 2014'te iki kez kullanılmıştır. Eleştiri çerçevesi 2011'de bir kez, 2013'te iki kez, 2014'te de üç kez kullanılmıştır. Eleştiri çerçevesi ise 2013'te iki kez, 2014'te dört kez kullanılmıştır.

Bu dağılım bize WP ve NYT'de 2007 ve 2014 arasında çıkan başyazılardaki çerçeve kaymasını gözlemleme imkânı tanımaktadır. Eleştiri ve memnuniyetsizlik çerçeveleri Erdoğan için 2011 yılına kadar kullanılmamıştır. Buradan her iki gazetenin Erdoğan'a yönelik olumlu tutumunun 2007 ve 2011 yılları arasında bulunduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan, tavsiye, endişe ve uyarı çerçeveleri 2009 ve 2014 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Böylelikle eleştiri ve memnuniyetsizlik çerçevelerinin 2013 ve 2014'te daha belirgin ve

daha sık kullanıldığını açık biçime görebiliyoruz. Bu çerçeveler 2011’de bir kez kullanılmıştır, ancak bu istisnai ve gözardı edilebilir bir durum olarak değerlendirilebilir.

Dolayısıyla, çok net bir şekilde WP ve NYT’nin Erdoğan’a dönük başyazı çerçevelerinde olumludan olumsuz doğru bir kayma olduğunu söyleyebiliriz. Olumlu çerçeveler kullanan birçok başyazı Erdoğan’ın kazandığı seçimler, TSK’nin yayınladığı e-muhtıra ve Anayasa Mahkemesi’nin AKP için açtığı kapatma davası ile bağlantılıdır. Geçiş çerçeveleri, genel olarak seçimler, orta ve küçük düzeyli toplumsal hareketler, Türkiye’nin kendine özgü sorunları ve Arap dünyasıyla olan ilişki ile bağlantılıdır. Olumsuz çerçevelere gelince, olumsuz algı açık biçimde 2013’teki Gezi Parkı protestolarından sonra yerleşmeye başlamıştır. Otoriter, otokrat, baskıcı gibi nitelemelerin kullanımı bu çerçevelerde ortaa çıkmaktadır. Büyük toplumsal hareketler, ifade özgürlüğü, güç ilişkileri bu çerçevelerin temelini oluşturmaktadır. Çerçevelerin olumludan olumsuz doğru gerçekleşen kayması bu şekilde özetlenebilir.

Öyleyse, Erdoğan hakkındaki başyazı çerçevelerinin olumludan olumsuz kayması ne anlama gelmektedir? Hiç şüphesiz Türkiye’deki toplumsal olaylar WP ve NYT’nin başyazılarını radikal biçimde değiştirmiştir. Çünkü analizde ortaya koyduğumuz üzere çerçeveler tedricen değil, radikal olarak değişmiştir. O yüzden olumlu çerçevelerin seçimlerle özdeşleştirilirken, olumsuz çerçevelerin toplumsal olay ve hareketlerle özdeşleştirildiğini görmekteyiz. Bu toplumsal hareketler başyazılarda konu edinilmektedir ve Erdoğan’ın sunduğundan farklı ve aşağıdan bir gerçeklik algısı sunduğu için olumsuz olarak çerçevelenmektedir. Ayrıca başyazılarda Erdoğan’a yer verilmesi (bkz. Kısım 3.1), Erdoğan hakkındaki gerçekliğin nasıl inşa edildiğine ve gündemin nasıl belirlendiğine dair anlamlı sonuçlar elde etmemize yardımcı olmuştur. Bu bakımdan, Gunther ve Storey (2003), “ilerişim hedeflerinin gerçekleştirilmesi üzerinde algıların kendinden menkul bir etkisi vardır” (203) sonucuna varmaktadır. Son olarak, “haberlin altta yatan bir toplumsal güç nosyoyuna bağılı olarak şekillenene inşa edilmiş bir gerçeklik olduğunu” (Zelizer, 1993, s. 60) söyleyebiliriz. İnşa edilmiş bir gerçeklik daima ortak duyularla ilişkilidir – gerçekliği yaratır, üretir ve inşa eder. Zelizer’e göre, çok sayıda çalışma “haber gerçekliğinin sıklıkla da pratik işin tamamlanması gibi gündemler adına inşa edildiğini gösterir” (1993, s. 69).

Öyleyse buradan varacağımız sonuç başyazılardaki lider figürünün toplumsal bir gerçeklik ve kanaat yarattığı olmalıdır. McCombs ve Shaw’a göre, “haberlerde liderin belirginliği/sıklığı aynı zamanda bireyin bu konuda kanaate sahip olup olmamasıyla da ilgilidir” (1972, p. 176). Vardığımız sonuçlar, çerçeveler aracılığıyla ABD medyasının Erdoğan’ı nasıl algıladığı ve Türkiye ve dünya medyasına bunun nasıl yansıdığı açısından önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Crespo-Tenorio, Adriana, Nathan M. Jensen, and Guillermo Rosas. "Leaders, Parties, and Survival after Banking Crises." Accessed on Jan 1, 2015. http://www.iub.edu/~eucen-ter/documents/parties_leaders_survival_Rosas.pdf
- De Vreese, Claes H (2005). "News framing: Theory and typology." *Information design journal+ document design* 13.1, 51-62.
- Edy, Jill A., and Patrick C. Meirick (2007). "Wanted, dead or alive: Media frames, frame adoption, and support for the war in Afghanistan." *Journal of Communication* 57.1, 119- 141.
- Entman, Robert M. (1993). "Framing: Toward clarification of a fractured paradigm." *Journal of communication* 43, 51-58.
- Entman, Robert M. (2008). "Theorizing mediated public diplomacy: The US case." *The International Journal of Press/Politics* 13.2, 87-102.
- Gamson, William A., and Andre Modigliani (1989). "Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach." *American journal of sociology*, 1-37.
- Gitlin, Todd (1980). *The whole world is watching: Mass media in the making & unmaking of the new left*. Univ of California Press.
- Goffman, Erving (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.
- Gunther, Albert C., and J. Douglas Storey (2003). "The influence of presumed influence." *Journal of Communication* 53.2, 199-215.
- Hallin, Daniel C., and P. Mancini (2004). *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, s. 73.
- Hallock, Steven M (2007). *Editorial and opinion: The dwindling marketplace of ideas in today's news*. Greenwood Publishing Group.
- Heper, Metin (2006). *Türkiye'de devlet geleneği*. Ed. Zeynep Öztürk. Doğu Batı Yayınları.
- Küçükömer, İdris (1994). *Düzenin yabancılaşması: batıllaşma*. Bağlam Yayınları.
- Mardin, Şerif (1994). "Tanzimat'tan Sonra Aşırı Batıllaşma." *Türk Modernleşmesi, İstanbul: İletişim Yayınları*, 21-79.
- Mardin, Şerif (1992) *Din ve İdeoloji*. İletişim Yayınları.
- McCombs, Maxwell E., and Donald L. Shaw (1972) "The agenda-setting function of mass media." *Public opinion quarterly* 36.2, 176-187.
- McQuail, Denis (1987). *Mass communication theory: An introduction*. Sage Publications, Inc.
- Noakes, John A., and Karin Gwinn Wilkins (2002). "Shifting frames of the Palestinian movement in US news." *Media, Culture & Society* 24.5, 649-671.
- Scheufele, Dietram A (1999). "Framing as a theory of media effects." *Journal of communication* 49.1, 103-122.
- Van Dijk, Teun A (1995). "Opinions and ideologies in editorials." *4th International Symposium of Critical Discourse Analysis, Language, Social Life and Critical Thought*, Athens.
- Zelizer, Barbie (1993). "Journalists as interpretive communities." *Critical Studies in Media Communication* 10.3, 219-237.